



Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2020-02-22

Diarienummer 0002/21

Handläggare

Malin Fahlgren

Telefon: 031-365 00 00 (växel)

E-post: malin.fahlgren@arbvux.goteborg.se

Yttrande till Utbildningsdepartementet om *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (SOU 2020:66)*

Förslag till beslut

Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till Utbildningsdepartementet.

Sammanfattning

KLIVA-utredningens betänkande *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom Komvux för elever med svenska som andraspråk*, SOU 2020:66 syftar till att föreslå förändringar när det gäller kommunal vuxenutbildning (sfi) och sfi i kombination med annan utbildning inom kommunal vuxenutbildning. Utredningens uppdrag har varit att analysera förutsättningarna för att sfi-elever ska kunna erbjudas en utbildning av god kvalitet som motsvarar elevernas behov och förutsättningar samt att förbättra genomströmningen i sfi och underlätta övergången till och kombinationer med annan utbildning. Här ingår även att föreslå hur kompetensen ifråga om vuxnas andraspråksutveckling och lärande kan öka hos alla lärarkategorier inom kommunal vuxenutbildning. Utredningen har vidare haft i uppdrag att föreslå hur huvudmännens styrning och ledning kan förbättras inom sfi och sfi i kombination med annan utbildning och föreslå hur huvudmännens ansvar för det systematiska kvalitetsarbetet inom sfi-studier kan förtydligas. Utredningen föreslår bland annat:

- Stödmaterial för stärkt beställarkompetens inom upphandling samt allmänna råd för systematiskt kvalitetsarbete inom komvux.
- Förstärkta granskningar av sfi-verksamheter på anordnarnivå samt av kvalitetsarbetet inom sfi.
- Förbättrad statistik om bland annat studieresultat och kostnader.
- Ett så kallat kommunalt språkansvar som ska stödja kommunerna och skärpa befintliga krav på deras arbete med att söka upp, motivera och stödja individer att påbörja och slutföra hela sfi-utbildningen.
- Tidsbegränsad sfi-utbildning (4 år med möjlighet till individuell förlängning) och fastställda kurstider.
- Ändamålsenliga individuella studieplaner och progressionsplanering.

- Obligatorisk kartläggning av litteraciteter samt bedömningsmaterial för undervisningen: Bygga svenska vux.
- Reglering av distansundervisning inom sfi.
- Olika former av kompetensutvecklingsinsatser specifikt för Sfi och övriga komvux.
- En plan för ökade behörighetskrav för lärare i Sfi.
- Profilerings mot vuxenutbildning av högskolekurser i svenska som andraspråk.
- Forskarskola och medel för praktisknära ämnesdidaktisk forskning om vuxnas lärande av och på svenska som andraspråk inom komvux.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förslagen som redovisas i KLIVA-utredningens betänkande bedöms ha liten inverkan på både nämndens och stadens driftskostnad utifrån rådande läge, bland annat för att förvaltningen redan implementerat några av dessa förslag. I nuläget pågår ett implementeringsarbete med individuell pedagogisk planering (IPP) inom sfi, där bland annat progressionen framgår. Som utredningen också konstaterar erbjuder Göteborgs Stad redan målgruppen möjlighet att studera sfi 20 timmar per vecka (den lagstadgade studieomfattningen är idag 15 timmar per vecka). Om förslaget med att utöka studietiden inom sfi till 23 timmar per vecka antas, skulle detta dock generera en ökad kostnad. Med förslaget om att det kommunala språkansvaret (KSA) ska omfatta alla nyanlända samt en utbyggd uppsökande verksamhet finns också risk för omfattande administration och ökade kostnader för kommuner med stor sfi-volymer, vilket behöver beaktas.

Förslaget om en tidsbegränsad utbildning inom sfi syftar till att bland annat harmonisera sfi med övriga delar av skolväsendet där varje utbildning har en given tidsram där insatser ska göras för att eleven ska nå målen under en avsatt tid. En sådan förändring väntas skapa bättre planeringsförutsättningar för huvudmannen och inte minst för den enskilda eleven, vilket bedöms gynnsamt utifrån såväl ett individuellt samt samhällsekonomiskt perspektiv på så väl lång och kort sikt.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Vuxenutbildningen är en viktig del i arbetet med arbetsmarknadspolitiska mål och förbättrad integration av nyanlända. Grundläggande kunskaper i svenska språket är en helt avgörande faktor för att människor som kommit till Sverige från andra länder ska kunna få fotfäste på arbetsmarknaden och vara delaktiga i samhällslivet. Sfi i sig, och i kombination med annan vuxenutbildning, är en central del av etableringen av nyanlända. Sfi är vidare en skollagsreglerad och rättighetslagstiftad utbildning och de grundläggande mål och principer som enligt skollag och läroplan styr sfi, exempelvis rätten till likvärdig utbildning, rätt till ledning och stimulans för att utifrån sina egna förutsättningar kunna utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål i kursplaner med mera, måste gälla oavsett i vilket sammanhang som en elev deltar i sfi, även när det handlar om deltagande i sfi i kombination med annan utbildning.

Målgruppen för studier inom sfi är en heterogen grupp med olika behov och förutsättningar att delta i utbildning inom sfi med olika möjlighet flexibilitet i tid och rum vilket kräver planering och framförhållning och samverkan med andra parter och huvudmän. Där syftar det kommunala språkansvaret (KSA), till att bli en samlande kraft i kommunernas arbete med att identifiera kommuninvånarnas behov av sfi. Att tidsbegränsa utbildningen inom sfi till fyra år ska motivera både individ och verksamhet att prioritera den tidiga andraspråksinläringen och öka möjligheterna att studera sfi i kombination med annan utbildning eller aktivitet. De olika förslagen som lyfts i utredningen anses utifrån social synpunkt generellt generera positiva effekter för den berörda målgruppen. Förvaltningen saknar en aspekt som forskning lyfter som en viktig fråga då det påverkar personer som lever i socioekonomiskt utsatta områden extra mycket, hälsa. Förvaltningen saknar förslag på hur man kan arbeta och stötta individer inom fysisk och psykisk hälsa. Många av de elever som inte gör progression har andra svårigheter. Det kan handla om att lära sig ett nytt språk och parallellt brottas med egen eller familjemedlemmars ohälsa eller traumatiska upplevelser. Likväl förekommer social problematik inom familj och med barn som gör att fokus finns på annat håll.

En bättre genomströmning inom sfi antas påskynda individens etablering på arbetsmarknaden vilket är positivt. Något som möjliggör för att fler familjer snabbare kommer i egenförsörjning vilket anses gynnsamt utifrån ett integrations- och familjeperspektiv.

Samverkan

Information i förvaltningsövergripande samverkansgrupp den 16 mars.

Beslutet skickas till

Nämndens protokollsutdrag samt tillhörande remissvar ska vara Utbildningsdepartementet tillhanda senast den 8 april 2021. Kopia ska skickas till stadsledningskontoret.

Bilaga

1. Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk, Betänkande av KLIVA-utredningen, Stockholm 2020

Ärendet

Utbildningsdepartementet har översänt remissen ” Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom Komvux för elever med svenska som andraspråk SOU 2020:66” med begäran om svar från Göteborgs Stad. Svar ska lämnas till utbildningsdepartementet senast 8 april 2021. Stadsledningskontoret har översänt remissen till nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning för besvarande direkt till Utbildningsdepartementet. Stadsledningskontoret har angivit att som underlag till yttrandet ska synpunkter inhämtas även från utbildningsnämnden. Ärendet medger ingen bordläggning.

Beskrivning av ärendet

Betänkandet är en del av KLIVA-utredningen och redovisar i detta betänkande uppdrag att utreda behovet av förändringar när det gäller kommunal vuxenutbildning inom sfi och sfi i kombination med annan utbildning inom kommunal vuxenutbildning. I uppdraget för den statliga offentliga utredningen har ingått att analysera förutsättningarna för att sfi-elever ska kunna erbjudas en utbildning av god kvalitet som motsvarar elevernas behov och förutsättningar samt att förbättra genomströmningen inom sfi och underlätta övergången till och kombinationer med annan utbildning. Här ingår även att föreslå hur kompetensen ifråga om vuxnas andraspråksutveckling och lärande kan öka hos alla lärarkategorier inom kommunal vuxenutbildning.

Utredningen har även i uppdrag att föreslå hur huvudmännens styrning och ledning kan förbättras inom sfi och sfi i kombination med annan utbildning och föreslå hur huvudmännens ansvar för det systematiska kvalitetsarbetet inom sfi kan förtydligas, att föreslå hur arbetet kan utvecklas och följas upp när det gäller såväl utbildning i egen regi som utbildning som utförs på entreprenad och att föreslå hur huvudmännens möjligheter att kontrollera verksamhet som utförs på entreprenad inom sfi kan stärkas.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen har tagit ställning till de förslag som presenterats i betänkandet. Förslagen presenteras nedan på övergripande nivå, indelat utifrån utredningens olika rubriker, följt av förvaltningens ställningstagande och kommentarer.

Kapitel 5: Styrning och ansvarsfördelning

Betänkandets förslag om styrning och ansvarsfördelning syftar till stärkt kvalitet och likvärdighet för alla elever i sfi, oavsett huvudmannens val av organisering med egenregi och entreprenad. De förändringar som föreslås beträffande styrning och ansvarsfördelning ska genomföras med utgångspunkt i dagens system och regelverk där Statens skolinspektion (Skolinspektionen) och Statens skolverk (Skolverket) föreslås få stärkta uppdrag på området. Skolinspektionen ska inte längre i huvudsak inrikta sin löpande tillsyn av komvux på huvudmannanivå, utan även på verksamhetsnivå. Skolinspektionen föreslås vidare få stärkt uppdrag att granska det systematiska kvalitetsarbetet inom den kommunala vuxenutbildningen. Entreprenadverksamheten utgör en stor del av komvux och upphandling ses allmänt som en svår uppgift för huvudmännen. Skolverket föreslås få i uppdrag att, tillsammans med Upphandlingsmyndigheten ta fram stödmaterial för offentlig upphandling på vuxenutbildningens område. Utredningen föreslår vidare att Statistiska centralbyrån ska ändra instruktionerna till uppgiftsinsamlingen för räkenskapsammandraget med uppgifter som är aktuella och relevanta för kommunal vuxenutbildning. Statistiska centralbyrån ska även göra en översyn av vilka

kostnadsuppgifter som är relevanta och nödvändiga att samla in för vuxenutbildningen för ökad korrekthet och tillförlitlighet. Verksamheten inom sfi ska inkluderas i denna översyn och redovisas på samma sätt som övriga delar i komvux och inte som en totalkostnad. Utredningen menar att en sådan översyn lämpligen görs tillsammans med Skolverket och Sveriges kommuner och regioner. Skolverket ska redovisa uppgifter om kön och utrikes född per kurs på grundläggande och gymnasial nivå i den officiella statistiken om kursdeltagare och studieresultat på samma sätt som i statistiken för sfi.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen *tillstyrker* förslagen som framgår i betänkandet kopplat till styrning och ledning och vill framföra följande:

Förvaltningen instämmer med utredningen att en ändamålsenlig och tillförlitlig statistik är ett viktigt verktyg i huvudmannens systematiska kvalitetsarbete för att kunna fatta ändamålsenliga beslut som rör den kommunala vuxenutbildningen i kommunen. Ändamålsenlig och tillförlitlig statistik är ett viktigt verktyg för analyser och långsiktiga beslut för att åstadkomma kvalitet och likvärdighet på nationell nivå.

Förändringar i Skolverkets insamling och redovisning av statistik

Skolverket ska i den officiella statistiken om kursdeltagare och studieresultat redovisa uppgifter om kön och utrikes född per kurs på grundläggande och gymnasial nivå på samma sätt som i statistiken för sfi. Detta för att synliggöra resultat och övergångar från sfi till grundläggande och gymnasial nivå i komvux för män, kvinnor, inrikes och utrikes födda även på kommunnivå.

Förvaltningen håller med om att det är brister i den statistik som idag finns tillgänglig kopplat till studier inom sfi. Genom att ta fram gemensam nationell statistik kan man bättre se progression och koppling till närvaro, analysera detta och göra insatser för ökad måluppfyllelse. Idag är det svårt med tillförlitlig statistik och jämförelser över landet.

Likvärdig betygssättning i sfi

- *Skolverket ges uppdraget att analysera likvärdig betygssättning i sfi genom att följa upp hur resultat på nationella prov i sfi korrelerar med elevens slutliga betyg i aktuell kurs men också hur de nationella proven genomförs på ett rättssäkert sätt.*

När det gäller nationella prov är bedömningen att det är god ordning på hur de genomförs och det sker ett aktivt arbete under året med sambedömning för att ha en likvärdig betygssättning inom sfi. Här är det viktigt att det finns en viss volym för att kunna arbeta med sambedömning hos en enskild utförare. Det krävs en samordning mellan olika utförare där huvudman behöver ha en aktiv roll för att få till detta samarbete. Detta är ju även ett problem i små kommuner där man kan behöva gå samman med andra kommuner för att uppnå en likvärdig betygssättning.

Avbrott i sfi

- *Skolverket ska även fortsättningsvis följa upp elevers avbrott i den årliga statistikredovisningen på nationell nivå. Skolverket ska kartlägga vilka*

stödinsatser huvudmännen behöver för att förbättra sin avbrottshantering som en del i det systematiska kvalitetsarbetet.

- *Skolverket ska ta fram särskilda kurskoder för sfi-utbildning som bedrivs enligt den reglering av distansstudier som utredningen föreslår.*

Förvaltningen ser generellt inga hinder att leverera den nationella statistik som framgår i utredningens olika förslag om insamling av uppgifter om komvux och redovisningen av statistik, ovan nämnda förslag bland några. Går förslagen igenom i sin helhet kommer det dock innebära behov av interna justeringar i förvaltningens administrativa system och rutiner för att få med samtliga variabler som grund i statistikunderlaget.

Kapitel 6: KSA – Kommunalt språkansvar

Utredningen lämnar ett antal förslag som tillsammans med befintliga regleringar och förslag i andra avsnitt utgör ett ramverk kallat Kommunalt språkansvar, KSA. Varje kommun ska i dag aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till att studera sfi och motivera dem som saknar grundläggande kunskaper i svenska och omfattas av rätten till att delta i utbildningen. Utredningen föreslår skärpta krav i form av att kommunen i en handlingsplan ska beskriva sitt arbete med den uppsökande verksamheten, samverka med andra aktörer, ändamålsenliga rutiner samt uppföljning och utvärdering för att nå alla de invånare som har behov av sfi. Genom skärpta krav och samverka med andra aktörer inom KSA bedöms kommunerna kunna göra en mer träffsäker målgruppsanalys med utgångspunkt i vad som framkommit om individernas förutsättningar för sfi-studier och därigenom ta fram ett relevant utbildningsutbud som ger eleverna möjligheter att kombinera studier i sfi med andra aktiviteter enligt reglering i skollagen. Vilket syftar till att sätta individens språkutveckling i fokus och till att minska andelen avbrott så att fler elever kan läsa sfi med kontinuitet.

Enligt förslaget tidsbegränsas sfi för individen till fyra år från den tidpunkt eleven för första gången tagits emot i sfi. Under de fyra åren ska fokus vara på de insatser som tydligt gynnar elevens möjligheter att nå målen i sfi-kurs D. Tidsbegränsningen syftar bland annat till att harmonisera sfi med övriga delar av skolväsendet där varje utbildning har en given tidsram och där insatser ska göras för att eleven ska nå målen under avsatt tid. Dagens förfarande då elevens tid kontinuerligt förlängs utan tydligt beräknad sluttid bedöms försvåra såväl elevens som huvudmannens möjligheter att planera. Rätten till sfi kan dock förlängas ett år i taget om det föreligger särskilda skäl.

Huvudmannen ska enligt förslag inrätta en KSA-funktion som tillsammans med befintliga funktioner inom komvux ska ansvara för genomförandet av uppgifterna ovan. KSA-funktionen kan ingå i komvux eller i en central förvaltningsenhet, beroende på hur kommunen väljer att organisera administration, mottagande, vägledning och skolenheter inom komvux.

Förvaltningens ställningstagande

Förslag om KSA

- *Ett kommunalt språkansvar, KSA ska införas och regleras i skollagen.*

- *Inom ramen för KSA skärps kraven på varje kommun att aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till utbildningen och att motivera dem att delta i utbildningen.*
- *Hemkommunen ska erbjuda lämpliga individuella insatser och även i övrigt aktivt verka för att de vuxna som omfattas av språkansvaret och har behov av att fullfölja utbildningen, ska fullfölja utbildningen i enlighet med den individuella studieplan som ska upprättas. Kommunens ska dokumentera sina insatser på lämpligt sätt.*

Förslagen *tillstyrks delvis*. Kommunen har ett ansvar att nå dem som saknar grundläggande kunskaper i sfi och motivera dem att delta. Kunskapen om att sfi finns som en rättighet och möjlighet anses väl känd i samhället. Det är i första hand inte en fråga om informationsbrist, eller att stora resurser behöver läggas på uppsökande verksamhet för att informera. Information om sfi kommer individer till del genom anhöriga samt genom vuxenutbildningens samarbete med socialtjänsten och Arbetsförmedlingen. Det behövs däremot en ökad kunskap om olika målgruppers motivation att delta, eller brist på densamma. Det behöver även finnas krav på och incitament för individer att delta i sfi och att höja sin språknivå. På grund av begränsad forskning inom vuxenutbildningen finns inte erforderlig kunskap inom vuxenutbildningen om varför det inte alltid sker önskad språkinläring hos individer, trots deltagande i sfi. En majoritet av elever på studieväg 1 når inte D-kursen, trots sfi-studier som ofta pågått mer än fyra år. Den bristande kontinuiteten inom sfi-studierna, som är vanlig inom alla studievägar, bidrar sannolikt till sämre resultat.

Det finns ett behov av ett samlat ansvar för individers språkinläring och etablering på arbetsmarknaden. Det är också önskvärt att de utbildningar och insatser som individen behöver ta del av, sker under ett tidigt skede. En förväntning på att sfi bör genomföras under en period på fyra år, minskar förhoppningsvis den bristande kontinuitet i studierna som de många avbrotten orsakar vilket anses som positivt. Förvaltningen ser det vidare som positivt att vikten av ett funktionellt språk lyfts fram, och att fokus läggs på språkinläring de första åren. I tider av arbetslöshet, är den med ett bristfälligt språk mycket sårbar och det kan vara svårare att ändra ett permanentat otillräckligt språk.

När det gäller dokumentationen kommer det krävas ett gediget och samkört datasystem där saker kan lagras, antecknas och följs upp. I en stor kommun kan det idag vara svårt att dela information mellan förvaltningar och myndigheter på ett smidigt sätt. För att möjliggöra KSA behöver frågan om informationsutbyte mellan myndigheter och de krav som ställs bland annat utifrån dataskyddslagstiftningen ses över. Det är viktigt att denna fråga tydliggörs och inte lämnas till myndigheterna själva att tolka.

Ett ökat krav på kartläggning och individuell planering, i kombination med ett tydligt ansvar ser förvaltningen skulle kunna ge bättre förutsättningar att lyckas med att korta vägen till individens etablering i samhället. Det är viktigt att den individuella studieplanen, med en individuell progressionsplanering, följer eleven under dessa fyra år, oberoende av var eleven studerar.

En KSA-funktion ska inrättas

- *En KSA-funktion ska inrättas i kommunen för att samordna arbetet med att erbjuda lämpliga insatser som syftar till att aktivt nå och motivera den enskilde att påbörja eller återuppta utbildningen i sfi om denne ännu inte nått kunskapsmålen i sfi kurs D.*
- *KSA-funktionen samordnar olika delar av vuxenutbildning, arbetsmarknadsinsatser och socialtjänst. Även samverkan med Arbetsförmedling och arbetsgivare omfattas.*
- *KSA-funktionen ansvarar för genomförande och uppföljning av den handlingsplan som hemkommunen ska upprätta för KSA-arbetet.*
- *I KSA-funktionen ingår att tillsammans med den kommunala vuxenutbildningen systematiskt följa upp elever från att de skrivs in i sfi för första gången i förhållande till tidsgränsen 4 år. Skolverket ges bemyndigandet att utfärda föreskrifter om funktionen.*
- *Hemkommunen ska upprätta en handlingsplan för KSA-arbetet som omfattar en beskrivning av uppsökande verksamhet, uppföljning av elever inom KSA-funktionens uppdrag, samverkan med andra aktörer, ansvarsfördelning, ändamålsenliga rutiner samt uppföljning och utvärdering.*

Förslagen *tillstyrks delvis*. Förvaltningen anser att en KSA-funktionen bör integreras med nuvarande myndigheter så att inte ytterligare en administrativ nivå inrättas eller parallella organisationer. Förvaltningen anser vidare att KSA-funktionen endast ska omfatta elever som tillhör etablering eller försörjningsstöd, vilket är de grupper där behov av samverkan finns. Idag är det svårt att få till stånd den samverkan fullt ut. Majoriteten av eleverna inom sfi, särskilt inom studieväg 3, har förutsättningar att fullfölja sin utbildning inom fyra år och därmed är det endast rätten till sfi som behöver tydliggöras och regleras. Med förslaget om att KSA ska omfatta alla nyanlända finns risk för omfattande administration och kostnader för kommuner med stor sfi-volym.

Utredningen understryker vikten av en uppsökande verksamhet för att dels arbeta motiverande, dels för att kunna göra en mer träffsäker målgruppsanalys. Att organisera detta i en storstad skulle innebära att det behöver inrättas en stor verksamhet för att hålla ihop arbetet. I Göteborg läser 12 000 elever sfi och det finns också ett mörkertal med individer som av olika anledningar inte läser sfi, men som har rätt till det. Samverkan kommer handla om att hålla ihop arbetet mellan Arbetsförmedlingen, kommunens arbetsmarknadsinsatser, socialtjänsten, olika sfi-leverantörer och alla individer. Det är i utredningens underlag svårt att få en tydlig bild av vad resurssättningen som kommunen ska kompenseras med innebär och vi tror att resurssättningen behöver ta särskild hänsyn till vad konsekvenserna blir av ett omfattande gemensamt arbete i en storstad med många berörda parter. ”En väg in” föreslås som ett tillvägagångssätt, det kan vara svårt med flera aktörer och en bred målgrupp, därav behöver KSA även organiseras ihop med funktioner hos socialtjänst och arbetsförmedling.

Utredningen behöver ytterligare förtydliga vad det innebär att arbeta uppsökande och vad man avser är minsta gemensamma nämnare för detta för kommunerna. Kanske ska uppdraget istället arbeta med att stärka kontakten (på olika språk) tillsammans med skolor, civilsamhället och andra lokala aktörer.

Då förslaget är en omfattande förändring så är det viktigt att Skolverket i tidigt skede utfärdar föreskrifter om handlingsplan för KSA-arbetet.

Rätten att studera sfi i annan kommun

- *En elev har rätt att bli mottagen i utbildning i svenska som invandrare som anordnas av en annan kommun än den som annars ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få delta i utbildning i den kommunen.*

Med stöd av att eleven på grund av sina personliga förhållanden har särskilda skäl, har den mottagande kommunen rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från elevens hemkommun. Förvaltningen *tillstyrker förslaget* då det inte anses finnas några inga hinder för att elever ska kunna studera i annan kommun då hemkommunen har bedömt att särskilda skäl finns och att eleven har rätt att läsa sfi. Rätten att studera i annan kommun bör finnas även inom Sfi för en mer enhetlig kommunal vuxenutbildning. Samverkan med många kommuner runt enskilda elevers progression kan dock bli en omfattande uppgift.

Tidsbegränsad rätt till sfi

- *Rätten till utbildning i svenska för invandrare gäller fyra år från det datum eleven för första gången tagits emot till utbildning i svenska för invandrare. Föreligger särskilda skäl med hänsyn till elevens personliga förhållanden ska huvudmannen besluta att förlänga utbildningen upp till ett år i taget. Rätten till utbildning innebär ingen inskränkning i huvudmannens möjlighet att besluta att utbildningen ska upphöra.*

Det är positivt att det är huvudmannen som beslutar om förlängningen, men tydliga riktlinjer krävs för likvärdighet över landet och för att inte samma oklara situation som nu råder ska kvarstå. Förslaget *tillstyrks delvis*. Det är oklart om förlängning av elevens studieperiod kan ske inom elevens fyraårsperiod eller om ytterligare förlängning ska ske efter fyra år. Det är önskvärt med mer sammanhängande studier, dock behöver detta förtydligande göras i förslagsvis allmänna råd då det finns en målkonflikt avseende mängd och orsak till avbrott och möjlighet att då får fortsätta med sina sfi-studier. Det saknas vidare förslag för målgruppen ensamstående med barn som kan få svårt att kombinera försörjning och sfi-studier.

Målgruppens förutsättningar i förhållande till tidsaspekten

Förvaltningen är generellt positivt inställd till införandet av kommunalt språkansvar, KSA, för elever som omfattas av etablering eller försörjningsstöd. Förvaltningen ser att det bör ge förutsättningar för individen att tillgodogöra sig utbildning och därmed snabbare nå funktionell språkförmåga och egenförsörjning. Det förutsätter dock att samverkan mellan olika myndigheter kan ske på individnivå och att kartläggning och studie- och yrkesvägledning stärks för upprättande av studieplan som grund för utbildningen. Tidsgränsen fyra år för att fullfölja sfi-studierna är positivt utifrån att många elever redan idag klarar sfi inom den tiden. En tydlighet om reglerad kurstid

skapar bättre förutsättning för en fokuserad språkinläring och tydliga krav om samhällets förväntningar på egenförsörjning och delaktighet.

Utredningen lyfter att alla ska eftersträva att sfi inte avbryts utan fullföljs med eventuell kombination med andra aktivitet. Dock behöver individuella hänsyn fortsatt tas till personliga förhållanden vilket förslaget också ger utrymme för. Tidsbegränsningen skapar en tydlighet för alla samverkande parter att planera, tydliggöra och strukturera en plan för eleven. Det kan också vara en tydlig struktur ur ett elevperspektiv då det tydliggörs vad som förväntas. Dock behöver detta förslag inbegripa stor flexibilitet för att inte tappa individens behov och förutsättningar. Målgruppens tidigare skolbakgrund, eventuella läs- och skrivsvårigheter tillsammans med krav och önskemål om att snabbt få ett arbete, då väldigt många är beroende av inkomsten, ger en försvårande position för individerna. Detta måste kunna beaktas vid en eventuell individuell prövning.

Om sfi-mål inte nås under KSA-tiden

Utredningen föreslår att kommunala arbetsmarknadsinsatser bör möjliggöras främst för de som inte kommit vidare i sin språkutveckling. Förvaltningens bedömning är att det saknas resonemang kring Arbetsförmedlingens uppdrag kontra vad kommunen ska göra i frågan. Många kommuner, men inte alla, har egna arbetsmarknadsinsatser som komplement till Arbetsförmedlingen som har det övergripande statliga uppdraget att stötta individer och underlätta matchningen på arbetsmarknaden. Det finns risk för brister i likvärdigheten i landet för individer som inte har nått sina sfi-mål under den utsatta tiden, och då den kommunala arbetsmarknadsverksamheten inte är lagstyrd finns det erfarenheter att dessa verksamheter får begränsade resurser i perioder då kommunen har ont om medel.

Förvaltningens synpunkter kring kommunalt språkansvar (KSA) i övrigt

Kombination av sfi med annan aktivitet

Utredningen betonar ett flertal gånger att sfi tillsammans med annan tillfällig aktivitet kan vara gynnsamt, men att det finns risker för avhopp då personer ser möjlighet till tillfälliga anställningar och därför inte återvänder till sina sfi-studier. Kombinationen sfi och språkutvecklande aktiviteter till exempel praktik, arbetsmarknadsutbildning bedöms som bra, under förutsättning att det finns en språkutvecklande strategi.

Individens hälsa påverkar utfallet

Förvaltningen saknar en aspekt som forskning lyfter som en viktig fråga då det påverkar personer som lever i socioekonomiskt utsatta områden extra mycket: hälsa. Förslag på hur man kan arbeta och stötta individer inom fysisk och psykisk hälsa saknas i utredningen. Många av de elever som inte gör progression har andra svårigheter. Det kan handla om att lära sig ett nytt språk och parallellt brottas med egen eller familjemedlemmars ohälsa eller traumatiska upplevelser. Likväl förekommer social problematik inom familj och med barn som gör att fokus finns på annat håll. Fokus behöver här vara på hur dessa personer ska stöttas samt om de kan fångas upp tidigare. Många av deltagarna inom arbetsmarknadsverksamheten är kortutbildade eller saknar helt utbildning. Resan är lång, vilket också nämns i utredningen, och för den här gruppen behövs ytterligare strategier i form av inläring och stöd i att hitta nåbara yrkesmål.

Kapitel 7: Vägledning och studieplanering

Utredningen anser att regleringen av studie- och yrkesvägledning i Sfi är tydlig och adekvat, men att huvudmännen bättre kan nyttja det befintliga stödet från Skolverket för att fullt ut nå syftet med gällande regleringar. Utredningen föreslår därför att Skolverkets uppdrag att genomföra fortbildningsinsatser för att förbättra kvaliteten inom studie- och yrkesvägledningen förlängs och utökas för att möta de stora behov som finns i kommunal vuxenutbildning.

Utredningen föreslår att en obligatorisk kartläggning införs med syfte att gynna genomströmningen i sfi. Genom användning av Skolverkets material för litteracitetskartläggning kan likvärdigheten öka. En noggrann kartläggning av elevers litteracitet är en förutsättning för elevernas erfarenheter och kunskaper ska synliggöras och kunna tillvaratas. Kartläggningen är också en förutsättning för en korrekt nivåplacering i sfi. Utredningen ställer sig bakom Valideringsdelegationens förslag om att den som vill få kunskaper och kompetenser kartlagda inför utbildning eller prövning inom komvux ska erbjudas en inledande kartläggning. Dessa två kartläggningar syftar till att synliggöra och tillvarata nyanlända elevers resurser och att lägga grunden till en individanpassad utbildning. För elever i sfi ska den individuella studieplanen ge eleven en överblick över de egna studierna. Kvalitativa individuella studieplaner är viktiga också för lärarens arbete med individanpassning av undervisningen och för att i dialog med eleven kunna planera för progression. Utredningen föreslår därför att den individuella studieplanen för elever i sfi ska innehålla en individuell progressionsplanering som ska vara en pedagogisk dokumentation som förslagsvis innehåller formativ och framåtsyftande planering av lärande och undervisning med tydliga och tidsatta mål för progression.

Förvaltningens ställningstagande

Begreppen studieplanering och studieplan utgör en begränsning i fokus gällande både innehåll och funktion utifrån perspektivet studie- och yrkesvägledning/karriärvägledning, som begreppsmässigt beskär helheten för både elever, lärare samt studie- och yrkesvägledare, och avgränsar planeringshorisonten till studierna. Därtill är de också statiska på det sättet att kurser bygger på varandra och planeras sekventiellt och parallellt i tid och rum vilket innebär att förutsägbarheten är stor och den egna påverkan bara har två konsekvenser, tid och resultat. Detta leder i sin tur till att studieplanen och studieplaneringen har en begränsad om än stor nytta för den enskilda eleven, men också att möjligheterna till ett gemensamt arbete med studieplanen i elevgruppen och mellan lärare och studie- och yrkesvägledare blir inskränkta. Det fundamentala arbetet med helheten förläggs i bästa fall till en orienteringskurs där lärare och studie- och yrkesvägledare samverkar, och i värsta fall till individuella samtal där karriärprocessen frikopplas från den övriga pedagogiska processen.

Begreppen karriärplanering och karriärplan motsvarar bättre syfte och mål med både dokument och dokumentation såväl som syfte och mål samt inriktning på själva språkutbildningen, och breddar fokus till helheten framför endast studiedelen av den. En karriärplan och karriärplanering inbjuder också till aktivt kontinuerligt arbete med de olika delarna och är till del oberoende av tid och rum då vägledarens arbete handlar om att eleven ska fördjupa kunskapen om sig själv, om vilka alternativ hen har samt om beslutsfattande och genomförande – det som sammanfattas med valkompetens. Detta

innebär att den egna påverkan kan få stora konsekvenser då alla delar påverkas av varandra. Karriärplanering är också som schemalagd aktivitet, företrädesvis inom ramarna för språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt (SKUA), högst motivationshöjande och utvecklande, samt ligger i linje med förslagen i utredningen SOU 2019:4 ”Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle”. En karriärplan och karriärplanering skulle vara lättare att känna ett ägandeskap över.

Obligatorisk kartläggning för bedömning av elevens kunskaper

- *Alla nyanlända elever som tas emot i sfi ska få sina kunskaper bedömda. Detta ska ske genom en obligatorisk kartläggning med fokus på litteracitet. Kartläggningen ska genomföras på elevens modersmål eller starkaste språk, dokumenteras och lämnas till den lärare som ska ansvara för elevens inledande kurs i sfi.*

När det gäller kartläggningen av kunskaper och kompetenser lägger utredningen i förslaget ett starkt fokus på litteracitet, vilket tydliggör den pedagogiska kartläggningens syfte och mål. Det bredare syftet med kartläggningen uppmärksammas däremot inte annat än i bakgrunden till förslaget samt i stödet för Valideringsdelegationens förslag kring inledande kartläggning inför studier och provning. Fokuset speglar inte heller utredningens övergripande mål gällande samverkan eftersom litteracitetsbegreppet innebär ett språkligt pedagogiskt fokus.

Istället vore det intressant att se hur samverkan kring kartläggningen kan stärkas, det vill säga hur ett resursperspektiv kan anläggas även i kartläggningen av övriga kunskaper och kompetenser och därmed visa på hur pedagogers och studie- och yrkesvägledares kompetenser kan nyttjas tillsammans. Förslaget *tillstyrks därmed delvis*. Läroplanen och kursplanerna stöder det gemensamma ansvaret, liksom SOU 2019:4 ”Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle”, och verktyg i form av orienteringskurser och stödmaterial finns redan. Att föreslå en kartläggning med två jämbördiga delar, där litteracitet utgör den ena och ”karriären” den andra, skulle lyfta fram andraspråkutbildningens funktionella syfte som handlar om etablering i samhälls- och arbetsliv. Den inledande kommentaren om begrepp blir aktuell även här – ett utvidgat fokus som främjar samverkan mellan professionerna.

Individuell progressionsplanering

- *Den individuella studieplanen ska för elever i Sfi innehålla en individuell progressionsplanering, IPP. Skolverket får meddela föreskrifter om utformningen av och innehållet i den individuella studieplanen.*
- *När en elev i utbildning i Sfi påbörjar utbildning hos ny huvudman ska den individuella studieplanen överlämnas till den mottagande skolenheten.*
- *Skolverkets uppdrag att genomföra fortbildningsinsatser för att förbättra kvaliteten inom studie- och yrkesvägledningen bör förlängas och utökas för att möta de stora behov som finns i kommunal vuxenutbildning.*

Förvaltningen *tillstyrker delvis* förslagen. I bakgrunden läggs fokus på att en tydlig ansvarsfördelning mellan lärare och studie- och yrkesvägledare skapas genom tillägget av

en IPP – återigen hänvisas till inledande kommentar om begrepp (karriärplan/karriärplanering). Behovet av ytterligare en studieinriktad del skulle då mer naturligt ingå i studieplanen.

Fortbildningsinsatserna behöver fokusera på samverkan mellan lärare och studie- och yrkesvägledare, precis som beskrivningen anger.

Ett alternativ som skulle stärka samverkan är att karriärplanering läggs till i utbildning i svenska som andraspråk, motsvarande som utredningen Framtidsval föreslår för grund- och gymnasieskolan, och att det under SFI-utbildningen är en obligatorisk del och under grund- och gymnasiekurserna tillägg i form av orienteringskurser som idag. Det skulle också förtydliga uppdraget enligt samtliga övergripande mål för Komvux.

Kapitel 8: Fastställd kurstid och verksamhetspoäng i sfi

I utredningens arbete med att analysera problembilden kring bedömning av resultat, genomströmning och kostnader i sfi upprepas ofta avsaknaden av fastställd kurstid och att måttet på resultat i sfi är timmar till betyg snarare än poäng och andel godkända elever, vilket gäller för komvux i övrigt. Frågan om studietakt har uppkommer också ofta i resonemang om sfi och sfi i kombination med andra insatser inom och utanför komvux. En fastställd kurstid baserad på verksamhetspoäng bedöms leda till ökade incitament för lärare och rektorer att ge elever det stöd som behövs för att klara kursen på utsatt tid snarare än att enbart förlänga studietiden. Tillsammans med utredningens förslag om ett kommunalt språkansvar, KSA, där individen ska vara inskriven under högst fyra år synliggörs att sfi-utbildningens längd är maximalt fyra år. Under de fyra åren ska de insatser som tydligt gynnar elevens möjligheter att nå målen i sfi-kurs D prioriteras. Utredningen föreslår därmed att ett system med fastställda kurstider för respektive kurs och per studieväg införs i sfi. Kurstiderna ska anges i form av verksamhetspoäng enligt samma system som för övriga komvux, det vill säga 20 verksamhetspoäng per vecka motsvarar heltid och 800 verksamhetspoäng utgör måttet för en helårsplats. Antalet verksamhetspoäng per kurs utgår från att regleringen av den garanterade undervisningstiden om 15 timmar per vecka kvarstår och fortsatt är en del av systemet. En undervisningstimme motsvarar En verksamhetspoäng. Skolverket föreslås inkludera införandet av verksamhetspoäng i sitt arbete med att revidera kursplanen för sfi med anledning av den nya betygsskalan och i föreskriften om kursplan för sfi fastställa antalet verksamhetspoäng per kurs.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen *tillstyrker* förslagen som framgår i betänkandets kapitel Fastställd kurstid och verksamhetspoäng i sfi och vill framföra följande:

Förslag om fastställd kurstid och verksamhetspoäng i sfi

- *Ett system med fastställda kurstider för respektive kurs och per studieväg ska införas i sfi. Kurstiderna anges i form av verksamhetspoäng enligt samma system som för övriga komvux, dvs. 20 verksamhetspoäng per vecka motsvarar heltid och 800 verksamhetspoäng utgör måttet för en helårsplats*

Förvaltningen instämmer med utredningens förslag om att införa nationellt fastställda kurstider per kurs och studieväg samt att införa verksamhetspoäng enligt alternativ A som framgår i utredningen. Med fastställd kurstid ökar incitamentet bland lärare och rektorer att ge elever det stöd som behövs för att klara kursen på utsatt tid istället för att förlänga studietiden. Förvaltningen instämmer vidare med de fördelar som anges med införandet av förslaget men ser att det behövs en tydlighet i form av stödmaterial för frågor om vad som händer då elever inte når godkänt betyg under utsatt tid. För att nå likvärdighet behövs tydlighet om hur avbrott och betyg F ska hanteras under de fyra år som eleven ingår i KSA (det kommunala språkansvaret). Ett enhetligt system främjar bättre nationell statistik och därför ser vi att en tydligare indelning av studievägar också behövs.

Ett enhetligt system med verksamhetspoäng och fastställd kurstid säkerställer språkundervisningen inom yrkesutbildningar med språkstöd och andra utbildningar som kombineras med SFI.

Skulle förslaget om ett nytt system ”med fastställda kurstider för respektive kurs och per studieväg inom sfi” realiserats behövs ett antal administrativa anpassningar och systemutveckling av förvaltningens elevadministrativa system för att kunna hantera detta. Förvaltningens bedömning är att det går att lösa rent administrativt men ser även att det kan uppstå administrativa bekymmer som behöver omhändertas. Då förslaget ska gälla för elever som påbörjar sin KSA-period från och med den 1 juli 2022 innebär detta att man inom förvaltningen kommer ha två parallella system då även elever som påbörjat sina sfi-studier före detta datum kommer finnas registrerade. Dessa elever kommer i så fall att ha möjlighet att läsa sfi under längre tid än de som börjar efter 1 juli 2022 och kan finnas kvar i systemet under väldigt lång tid. Det är idag svårt att se hur det skulle fungera med ett sådant parallellt system samt hur skolorna ska kunna hålla reda på vilka elever som hör till vilket system, detta behöver bevakas vid ett införande.

Kapitel 9: Digitala studieformer

Utredningen föreslår att distansundervisning i sfi får användas efter önskemål från elev och om eleven av personliga skäl avseende avstånd till skola, arbete eller hälsa har behov av sådan undervisning samt om huvudmannen anser att eleven har förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen. Det skulle innebära att hållningen till distansundervisning i sfi blir mer restriktiv än i dag när den är en del av kommunala vuxenutbildningens flexibilitet och individanpassning. Förslaget bottenar i uppfattningen att ett andraspråk utvecklas bäst i samspel med andra och att närundervisning på ett annat sätt än distansundervisning möjliggör att eleverna utvecklas i enlighet med målen i alla de styrdokument som gäller för sfi-utbildningen. I och med regleringen omfattas eleverna av rätten till regelbunden direktkontakt med läraren vilket syftar till att gynna distanselevs progression. Distanselevernas studieomfattning ska anges i verksamhetspoäng i linje med utredningens förslag om verksamhetspoäng. För att elever ska ha förutsättningar att vid behov tillgodogöra sig undervisning på distans är det viktigt att huvudmannen planerar för hur eleverna redan från start och i linje med styrdokumentet ska utveckla den egna digitala kompetensen. Utredningen gör bedömningen att rätten till regelbunden direktkontakt med lärare bör omfatta även komvux på grundläggande och gymnasial nivå. Skolinspektionen föreslås få i särskilt uppdrag att göra en kvalitetsgranskning av distansutbildning i sfi.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen *tillstyrker* förslagen som framgår i betänkandet kopplat till Digitala studieformer och vill framföra följande:

Utredningens förslag om distansundervisning

- *Distansundervisning får användas under utbildning i sfi inom kommunal vuxenutbildning efter önskemål från elev, om eleven av personliga skäl avseende avstånd till skola, arbete eller hälsa har behov av sådan undervisning samt huvudmannen anser eleven har förutsättningar att tillgodogöra sig sådan undervisning.*

Generellt är det förvaltningens bedömning att det är bra att distansundervisning inte är en rättighet för alla, utan en möjlighet för de som har förutsättningar att klara studieformen. Det är inte enbart digital kompetens som avgör om eleven klarar studier på distans, utan även förmågan att studera självständigt. Elever med akademisk bakgrund har ofta goda förutsättning för studier på distans.

Bedömningen är vidare att språkstudier behöver ske i interaktion med andra speciellt vad gäller den muntliga förmågan. Elever med kort skolbakgrund är i större behov av utbildning på plats än elever med större studievana. En annan viktig del är att komma ut i egenförsörjning. De senaste årens goda arbetsmarknad har inneburit att även många sfi-elever kombinerat arbete och studier. Därav har kvällsundervisningen ökat men troligtvis även behovet av distans- eller fjärrstudier. För de elever som har studievana anses en kombination av distans och utbildning på plats vara en bra lösning som ger god progression.

Distansundervisning i komvux på grundläggande och gymnasial nivå

- *Förslaget om regelbunden direktkontakt med lärare ska omfatta även komvux på grundläggande och gymnasial nivå.*
- *Skolinspektionen föreslås att få i särskilt uppdrag att göra en kvalitetsgranskning av distansutbildning i SFI.*

Förvaltningen instämmer med förslaget då regelbunden kontakt med lärare är en förutsättning för att eleven ska få återkoppling på sina resultat och sin progression. Direktkontakt med lärare räcker dock inte för att individanpassning ska kunna genomföras, utan det krävs även utveckling av lärares metodik och rimliga förutsättningar för att genomföra distansundervisningen. Kvalitetsgranskning av distansutbildning inom sfi för att synliggöra nationella skillnader och behov av kompetensutveckling för lärare i sfi bedöms som positiv.

Kapitel 10: Mer jämställda villkor genom vuxenutbildning

Utredningen har i uppdrag att analysera skillnader mellan män och kvinnor i genomströmning i sfi. Vidare ska utredningen föreslå hur elever i sfi, särskilt kvinnor, ska motiveras och stöttas till fortsatta studier och etablering på arbetsmarknaden. Avgränsningen vad gäller ”fortsatta studier” rör utredningens uppdrag att nå målen i kurs

sfi D, men även att framgångsrikt studera sfi i kombination med andra kurser på grundläggande och gymnasial nivå i komvux.

Enligt förslaget syftar det kommunala språkansvaret KSA, till att bli den samlande kraften i kommunernas arbete med att identifiera kommuninvånarnas behov av sfi och ska därigenom bidra till att flexibla och individanpassade studieformer för sfi möter individernas behov oavsett kön. Tidsbegränsningen av sfi till fyra år ska motivera både individ och verksamhet att prioritera den tidiga andraspråksinläringen och öka möjligheterna att studera sfi i kombination med annan utbildning eller aktivitet. Utredningen gör vidare bedömningen att valideringen av kompetens inom kvinnodominerade yrken behöver utvecklas så att kompetens förvärvad både inom yrket och i andra mer informella sammanhang synliggörs. Det kan ske i Arbetsförmedlingens regi, men även i anslutning till yrkesutbildning inom komvux. Utredningen anser vidare att länsstyrelserna bör ges i uppdrag att följa upp befintliga verksamheter och projekt på regional och kommunal nivå som riktar sig till kortutbildade kvinnor och män och tillgodoser deras behov av meningsfulla och framåtsyftande aktiviteter utanför reguljär utbildning och arbetsmarknad. Uppföljningen ska göras med syfte att identifiera verksamheter som håller en sådan kvalitet att de är värda att sprida kunskapen om och möjliga att permanenta. Utredningens bedömning är att Arbetsförmedlingen, Skolverket och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) ur ett individperspektiv ska följa upp de insatser av olika slag som de utrikes födda kvinnorna och männen i målgruppen tar del av.

Förvaltningens ställningstagande

Validering av kvinnors kompetenser

- *Valideringen av kompetens inom kvinnodominerade yrken behöver utvecklas så att kompetens förvärvad både inom yrket och i andra mer informella sammanhang. Det kan ske i Arbetsförmedlingens regi men även i anslutning till yrkesutbildning inom komvux. Detta gagnar såväl inrikes som utrikes födda kvinnor.*

Förvaltningen *tillstyrker delvis* förslaget. Utifrån genomförda analyser av statistik kan förvaltningen bekräfta att validering av informella kompetenser inom kvinnodominerade yrken inom exempelvis vård- och omsorg och barnomsorg inte sker. Kompetenser som är förvärvade inom yrkesområdet men skett i mer informella sammanhang, som exempelvis anhörigvård samt barnomsorg, ter sig svåra att validera. Erfarenheterna leder inte till validering eller till att förkortad lärsträcka sker och detta beror delvis på att kunskapssynen på informell kompetens behöver förändras samt att yrkeskurser som läses i ett språkstödspaket blir svåra att validera då eleverna inte har språkliga förutsättningar att visa sina kunskaper. Kunskaper i yrkesspråket går förlorade om eleven inte läser kurserna och därmed är det flera elever som vill läsa kurserna för att få utveckla sitt språk och inte enbart få yrkeskunskaperna. Arbetsplatsförlagt lärande (APL) vara ett sätt att komma i kontakt med arbetsmarknaden och få träning i svenska språket och detta skulle eleven inte få om validering hade skett.

Individens väg från nyanländ till etablerad

- *Arbetsförmedlingen, Skolverket och Sveriges kommuner och regioner ska följa upp de insatser av olika slag som de utrikes födda kvinnorna och männen i*

målgruppen tar del av ur ett individperspektiv; Arbetsförmedlingens etableringsinsatser, utbildning inom kommunal vuxenutbildning och andra aktiviteter på vägen mot etablering i samhälls- och arbetsliv. Syftet med en sådan uppföljning är att berörda parter ska få ökad kunskap om målgruppens upplevelser och därigenom kunna utveckla och anpassa verksamheten.

Förvaltningen instämmer med utredningen att det är viktigt att utvärdera insatser som är genomförda, men viktigare är att inte satsa på kortsiktiga aktiviteter, insatser och projekt utan långsiktig och sammanhållen planering för individen. Förslaget *tillstyrks delvis*.

Kapitel 11: Kompetens

Utredningen lägger ett paket av olika förslag för ökad kompetens för undervisning inom sfi och sfi i kombination med annan utbildning då det anses finnas mycket stora behov av kompetensutveckling då över hälften av tjänstgörande sfi-lärare på nationell nivå inte har några högskolepoäng (hp) i svenska som andraspråk. Utifrån en analys av orsaker till denna situation lägger utredningen förslag som avser olika former av lätt tillgänglig och för vuxenundervisningen relevant kompetensutveckling och poänggivande utbildningar. Samtliga förslag ryms inom tre prioriterade utvecklingsområden (systematisk verksamhetsutveckling, undervisning i sfi och sfi kombinerat med ämne/yrke samt kartläggning och bedömning för undervisning). Skolverket ska ge lämpliga lärosäten i uppdrag att utforma och erbjuda högskolekurser för rektorer och lärare, bland annat för behörighet i sfi, språk- och yrkeskunskapsutvecklande arbetssätt samt kartläggning och bedömning för undervisning.

Utredningen föreslår vidare framtagande av ett material som stödjer och konkret synliggör elevers språkliga progression inom sfi, i svenska som andraspråk på grundläggande nivå samt inom sfi i kombination med yrkesutbildningar inom komvux. De mycket lågt ställda kraven för ämnesbehörighet om 30 hp rymmer inte den kompetens som sfi-lärare måste ha för sitt uppdrag. De låga kraven har över tid bidragit till att cementera otillräckliga förutsättningar för komvuxverksamheter att utföra sitt uppdrag. Regeringen ska därför ge lämpliga aktörer i uppdrag att utforma en plan över hur högre behörighetskrav ska införas för behörighet i sfi och svenska som andraspråk på grundläggande nivå inom komvux. I uppdraget ingår att planera för hur validering av reell kompetens ska genomföras för att behörighet och legitimation ska kunna ges samt hur övergångsbestämmelser ska utformas.

En specifik lärarutbildning för arbete inom vuxenutbildning har aldrig funnits. Det finns tecken på att den befintliga ämneslärarutbildningen inte i tillräckligt hög grad förbereder lärarstudenter för arbete i sfi och övriga komvux. Utredningen föreslår därför att lämpliga lärosäten ska tilldelas medel för utformande av profilering av kurser i svenska som andraspråk mot vuxnas lärande av och på svenska som andraspråk inom komvux. Verksamhetsförlagd utbildning, VFU, ska då göras inom komvux. Endast en mycket liten del av den omfattande forskning som bedrivs rörande utbildning och lärande handlar om vuxnas lärande. Än mindre bedrivs och sprids om vuxnas lärande av och på svenska om andraspråk. Utredningen menar att en övergripande ambitionshöjning behövs för att ge en gedigen kunskapsbas för verksamheten, för lärarutbildning och för vidare kompetensutveckling. Därför ska Vetenskapsrådet utlysa en nationell forskarskola mot doktorsexamen. Forskarskolan ska ha ett praktikinära och ämnesdidaktiskt fokus rörande vuxnas lärande av och på svenska som andraspråk.

Förvaltningens ställningstagande

Förvaltningen *tillstyrker* förslagen som framgår i betänkandet kopplat till kompetens och vill framföra följande:

Förvaltningen instämmer med utredningens förslag om behovet att höja behörighetskraven för behörighet i sfi och svenska som andraspråk på grundläggande nivå i komvux. I lärarutbildningen behöver de lärare som ska undervisa vuxna elever få fördjupad kunskap om att undervisa denna heterogena elevgrupp samt fördjupad kunskap om att undervisa vuxna elever med annat modersmål än svenska. Uppdraget är komplext och förvaltningens bedömning är att det krävs en breddad didaktisk och pedagogisk kunskap för uppdraget för att möta upp kompetensbehovet inom dagens vuxenutbildning. Inom stadens sfi-utbildning som bedrivs i egenregi har alla lärare i våra daggrupper lärarlegitimation och minst 30 hp i svenska som andraspråk. Detsamma gäller nästan alla lärare i våra kvällsgrupper förutom ett fåtal lärarstuderande som alltid sambedömer med legitimerad lärare. Förvaltningen instämmer således i att 30 hp är lågt ställda krav och ser positivt på ökade krav vilket också antas komma öka statusen på sfi-utbildningen.

Andreas Lökholt
Förvaltningsdirektör

Mia Strand
Avdelningschef